

Nr 37

Konstitutionsutskottets betänkande i anledning av en motion om sänkning av rösträtts- och valbarhetsålder.**Motionen**

I detta betänkande behandlas motionen 1972:167 av herr Hermansson m. fl. (vpk).

Hemställan avser: "att riksdagen beslutar att rösträttsålder och valbarhetsålder sänks till 18 år samt att vederbörande utskott utarbetar förslag till erforderlig lagtext".

Motionen hänvisar till motionen 1972:181 av herr Hermansson m. fl. (vpk) om sänkning av myndighetsåldern till 18 år. Sistnämnda motion behandlas av lagutskottet.

Gällande bestämmelser, frågans tidigare behandling, m. m.

Enligt nu gällande regler tillkommer rösträtt vid val till riksdagen och kommunala val den som senast under valåret uppnår 20 års ålder och i röstlängd är upptagen som röstberättigad (riksdagsordningen § 14, 6 § kommunallagen). Åldersgränsen för valbarhet till riksdagen eller i kommunala val är myndig ålder (RO § 26, 7 § kommunallagen) dvs. för närvarande att vederbörande skall ha fyllt 20 år.

År 1969, då riksdagen antog den partiella författningsreformen, varigenom bl. a. nyssnämnda åldersgränser vid val till riksdagen infördes, beslöts även en ändring i föräldrabalken (1949:381) av innebörd att myndighetsåldern sänktes från 21 till 20 år.

I propositionen (1968:92) rörande bl. a. förslag till sänkning av rösträtts- och valbarhetsålder tog departementschefen även upp frågan om en längre gående sänkning av rösträttsåldern. Han förklarade sig därvid inte anse det uteslutet, att det vid en allmän översyn av rösträttsvillkoren skulle visa sig möjligt att utforma dessa på ett sådant sätt att rösträttsåldern kunde fastställas fristående och på andra grunder än dem som är aktuella vid bestämmandet av myndighetsåldern. Han framhöll, att det ingick i grundlagberedningens uppdrag att under arbetet på den totala författningsreformen göra en översyn av rösträttsvillkoren och därvid bl. a. överväga om omyndighet på grund av domstols beslut ovillkorligen bör diskvalificera för rösträtt.

Beträffande valbarhetsåldern anförde departementschefen i nyssnämnda proposition (1968:92) bl. a. att ålderskravet för valbarhet till riksdagsman torde sakna betydelse som garanti för riksdagsledamöternas kvalifikationer, då en sådan garanti redan ligger i partiernas intresse av att nominera endast personer som är förtjänta av väljarnas förtroende. Det

var därför naturligt, menade departementschefen, att i åldershänseende knyta valbarhetsåldern antingen till rösträttsåldern eller till myndighetsåldern. Vid valet mellan dessa två stannade departementschefen för att föreslå myndighetsdagen som nedre gräns för valbarhet.

Vid riksdagsbehandlingen anslöt sig konstitutionsutskottet i nu refererade hänsenden till vad departementschefen anfört (KU 1968:20). Riksdagen följde utskottet (rskr 1968:279).

Vid riksdagsbehandlingen av propositionen (1969:25) med förslag till bl. a. en sänkning av myndighetsåldern uttalade första lagutskottet (1LU 1969:32) i anledning av motioner om en mera långtgående sänkning av myndighetsåldern, att för en 20-årsgräns bl. a. talade att relationen mellan myndighets- och rösträttsålder även i fortsättningen fick bestå samt att det f. n. syntes ovisst i vilken mån grundlagberedningens översyn av rösträttsvillkoren kunde leda till en ytterligare sänkning av rösträttsåldern. Utskottet framhöll som avgörande för sin bedömning, att myndighet bör inträda vid 20 års ålder, önskemålet om en nordisk rättslighet på förevarande område samt att den nu föreslagna sänkningen grundats på nordiska överläggningar, där man lyckats nå enighet om åldersgränsen 20 år.

Frågan om sänkning av myndighetsåldern till 18 år behandlades vid 1970 och 1971 års riksdagar. Båda åren avslogs motionerna på vederbörande utskotts (1LU 1970:3, LU 1971:6) hemställan. Reservationer avgavs, 1970 – blank – av en ledamot (fp) och 1971 av fem ledamöter (2 fp, 3 c). I reservationen 1971 föreslogs att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära förslag till erforderliga lagändringar för en sänkning av myndighetsåldern till 18 år. En närmare redogörelse för ärendena lämnas i betänkandet LU 1972:19, till vilket hänvisas.

Frågan om ytterligare sänkning av rösträttsåldern upptogs såväl vid 1970 som 1971 års riksdagar. I sitt utlåtande i anledning av ifrågavarande motioner till 1970 års riksdag anförde konstitutionsutskottet (KU 1970:9) att frågan om ytterligare sänkning av rösträttsåldern skulle prövas av grundlagberedningen och att riksdagen inte borde föregripa denna prövning genom något ställningstagande i sak till de förslag som framförts i motionerna. Utskottet hemställde, att riksdagen måtte anhålla hos Kungl. Maj:t att motionerna skulle överlämnas till grundlagberedningen. Sex ledamöter (3 fp och 3 c) reserverade sig till förmån för en hemställan att riksdagen i anledning av motionerna måtte ... för att möjliggöra tillämpning av reformen redan i 1973 års val – som vilande för vidare grundlagsenlig behandling anta ett i reservationen intaget förslag till ändrad lydelse av § 14 andra stycket riksdagsordningen, vilket innebar att rösträttsåldern sänktes med ett år och alltså skulle inträda året efter det 18 års ålder uppnåtts. Vid behandlingen av utlåtandet stannade kamrarna i olika beslut. Första kammaren biföll utskottets hemställan medan andra kammaren biföll reservationen. Då sammanjämkning inte kunde åstadkommas förföll frågan (KU 1970:25).

I sitt utlåtande över motioner i förevarande ämne till 1971 års riksdag uttalade konstitutionsutskottet (KU 1971:48) – under hänvisning till att

företrädarna för de politiska partierna i grundlagberedningen enhälligt beslutat, att under våren 1972 framlägga förslag om att rösträtt skall inträda den dag en person fyller 18 år -- att motionerna inte borde föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Utskottet hemställde därför att riksdagen skulle förklara motionerna besvarade med vad utskottet anförde. Riksdagen följde utskottet.

Grundlagberedningens förslag

I sitt den 2 mars 1972 framlagda förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning (SOU 1972:15) har grundlagberedningen föreslagit att såväl rösträtts- som valbarhetsålder skall sänkas till 18 år. I förslaget, som i denna del är enhälligt, har 2 kap. 2 § regeringsformen erhållit följande lydelse:

Rösträtt vid val till riksdagen tillkommer varje i riket bosatt svensk medborgare som har uppnått aderton års ålder senast på valdagen. Om rösträtt för svenska medborgare som ej är bosatta i riket stadgas i lag. Den som är omyndigförklarad av domstol äger ej rösträtt.

Rösträtten skall grundas på en före valet uppgjord röstlängd.

Samma kapitel 11 § första stycket har i förslaget följande innehåll:

Endast den som är svensk medborgare, myndig och upptagen i röstlängd såsom röstberättigad kan vara ledamot av riksdagen eller ersättare för ledamot.

Som motivering till den föreslagna sänkningen anför beredningen bl. a. följande.

En sänkning av rösträttsåldern skulle enligt beredningens uppfattning vidga demokratin genom att dels öka andelen röstberättigade medborgare, dels stimulera ungdomens politiska intresse. Genom bl. a. förbättrad skolundervisning i samhällskunskap, massmediernas informationsverksamhet och föreningsverksamheten bör flertalet ungdomar efter hand få bättre förutsättningar att ta ställning i politiska frågor, redan innan de uppnår den nu gällande rösträttsåldern. Beredningen föreslår på dessa grunder, att rösträttsåldern sänks till 18 år. Vid valet av denna åldersgräns har beredningen beaktat den betydelse som 18-årsgränsen i andra sammanhang har för inträdandet av medborgerliga rättigheter och skyldigheter. Den civilrättsliga handlingsförmåga, som numera är anknuten till 18-årsåldern, är exempelvis så omfattande, att det inte utan fog kan hävdas, att myndighet väsentligen inträder redan vid denna ålder. Man kan vidare hänvisa till att värnpliktsåldern sedan länge är 18 år samt till att rätligt ingå äktenskap inträder vid samma ålder. Beredningen avser emellertid inte att med sitt förslag om sänkning av rösträttsåldern upphäva det traditionella sambandet mellan rösträttsålder och myndighetsålder. Beredningen har nämligen förutsatt att myndighetsåldern även i framtiden kommer att sammanfalla med rösträttsåldern. Då frågan om myndighetsåldern inte omfattas av beredningens utredningsuppdrag, kan beredningen emellertid inte framlägga något formligt förslag i detta hänseende. Eftersom åldern för valbarhet till riksdagen enligt beredningens förslag även fortsättningsvis skall följa myndighetsåldern (se nedan under 11 §), kommer en sänkning av myndighetsåldern till 18 år att medföra en motsvarande sänkning av valbarhetsåldern.

Utskottet

I förevarande motion begärs en sänkning av rösträtts- och valbarhetsålder till 18 år.

Grundlagberedningen har i sitt slutbetänkande med förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning förordat att rösträtts- och valbarhetsålder sänks till 18 år. Motionärernas önskemål överensstämmer således med beredningens förslag. Betänkandet har remissbehandlats och är nu föremål för överväganden inom justitiedepartementet. Proposition, som bl. a. behandlar frågorna om rösträtts- och valbarhetsålder, kan väntas föreläggas riksdagen under våren 1973. Dessa frågor kommer därigenom att inom pågående valperiod i ett större sammanhang underställas riksdagens prövning. Med hänsyn härtill föreslår utskottet att motionen inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hemställer

att motionen 1972:167 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 november 1972

På konstitutionsutskottets vägnar

GUNNAR LARSSON

Närvarande: herrar Larsson i Luttra (c), Adamsson* (s), Henningsson* (s), fru Thunvall* (s), herrar Boo (c), Johansson i Trollhättan (s), Mossberg (s), Andersson, Sten, i Stockholm (s), Werner i Malmö (m), Bergqvist (s), Fiskesjö (c), Norrby i Åkersberga (fp), Schött* (m), Molin (fp) och Wictorsson (s).

* Ej närvarande vid justeringen.